

СЕКЦІЯ 4. МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.9.072.432

DOI 10.32999/ksu2312-3206/2019-3-22

**ВПЛИВ ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ
НА СУЇЦИДАЛЬНУ АКТИВНІСТЬ****Шевчук Ольга Сергіївна,**
магістр психології,

кафедра психодіагностики та клінічної психології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ocia.shevchuk@gmail.com

ORCID id: 0000-0003-2493-5399

Перспективи і можливості використання сучасних онлайн-соціальних мереж можуть нести як переваги, так і недоліки для психологічної реальності особистості. Особливості організації онлайн- та офлайн-взаємодії людей у соціумі викликають низку різноманітних феноменів, що можуть супроводжувати або бути результатом взаємодії з соціальними мережами.

Мета – розкрити психологічну сутність феномена суїцидальної активності через дослідження впливу використання онлайн-соціальних мереж на суїцидальний ризик.

Методи. Було прийняте рішення про застосування експериментальної моделі дослідження. Експериментальний вплив полягав у повному припиненні використання онлайн-соціальних мереж (Facebook, Telegram та Instagram) терміном на 2 тижні. Основною методикою для визначення показника суїцидальної активності є Опитувальник суїцидального ризику (ОСР) О.Г. Шмельова. Для контролю впливу зовнішніх змінних до групи методик також входили: П'ятифакторний особистісний опитувальник, методика «Ціннісні орієнтації» Рокіча, опитувальник «Способи долаючої поведінки» Лазаруса та Методика діагностики міжособистісних відносин Лірі.

Результати. Було сформовано розширений перелік функцій соціальних мереж, який включає такі як: прямі «первинні» функції; робоча; інформаційна; розваги та дозвілля; самовираження; інтеграція сервісів; непряме використання; використання в злочинних цілях; інше. Аналіз показника суїцидального ризику показав відсутність статистично значимого впливу, що можна пояснити тим, що досліджуване питання є більш комплексним та вимагає досить ґрунтовної якісної інтерпретації з урахуванням інших факторів. Зокрема, чи трапилися певні значимі зміни у загальному самопочутті та житті учасників експерименту.

Висновки. Використання соціальних мереж може актуалізувати індивідуально-психологічний зміст переживань та функціонування особистості, що пов'язаний з суїцидогенним конфліктом. Вплив матеріалів суїцидальної тематики та «нейтрального» контенту на особистість виступає ситуативним фактором суїцидального ризику. Тимчасове припинення використання соціальних мереж може як збільшувати, так і зменшувати суїцидальну активність. Необхідне вивчення конкретних кейсів впливу соціальних мереж на суїцидальну активність у осіб, які мають або не мають внутрішніх чи зовнішніх форм такої активності з метою виділення конкретних предикторів та прогностичних факторів для надання допомоги, профілактики та попередження самогубств як кваліфікованими фахівцями, так і інтернет-спільнотою.

Ключові слова: суїцидальна поведінка, суїцидальна активність, суїцидальний ризик, суїцид, самогубство, соціальна мережа, онлайн-соціальна мережа.

INFLUENCE OF SOCIAL NETWORKING SERVICES USAGE ON SUICIDAL ACTIVITY**Shevchuk Olha Serhiivna,**

Master degree in Psychology,

Department of Psychodiagnostics and Clinical Psychology

Taras Shevchenko National University of Kyiv

ocia.shevchuk@gmail.com

ORCID id: 0000-0003-2493-5399

Prospects and opportunities of using modern online social networks can have both advantages and disadvantages for the psychological reality of the individual. The organization features of the online and offline people interaction in society cause a variety of phenomena that may accompany, or be as the result of interaction with social networking services.

Purpose. Reveal the psychological essence of the suicidal activity phenomenon through the study of the influence of online social networking services usage on suicidal risk.

Methods. Experimental model was applied for this research. Experimental impact involved the complete cessation of the online social networks usage (such as Facebook, Telegram and Instagram) for a period of 2 weeks. The main method of the suicidal rate determination was the Suicidal Risk Questionnaire (SRQ) by O.G. Shmelev.

Results. An expanded list of social networking services functions was formed. It included such functions as direct “primary” functions; working; informational; entertainment and leisure; self-expression; services integration; indirect use; use for criminal purposes; other functions. The analysis of the suicidal risk variable showed a lack of statistically significant influence, which can be explained by the fact that the subject is more complex and requires a sufficiently thorough qualitative interpretation taking into account other factors. In particular, there have not been any significant changes in the experiment participants’ overall well-being and life.

Conclusions. The social networks services usage can actualize the individual psychological content of emotional experience and functioning of the person associated with a suicidogenic conflict. Suicidal materials and “neutral” content influence on the person appears as a situational factor of suicidal risk. The temporary cessation of the social networks usage can both increase and reduce suicidal activity. It is necessary to study specific cases of the social networks influence on suicidal activity of persons who have more or less pronounced level of suicidal activity in order to mark out specific predictors and prognostic factors for assistance and suicides prevention by qualified professionals and the Internet community.

Key words: suicidal behavior, suicidal activity, suicidal risk, suicide, social network, online social network, social networking services.

Вступ

Технічний прогрес впливає на динаміку сучасного світу, накладаючи свій відбиток на повсякденне життя людини та визначає подальший вектор розвитку цивілізації. Поруч із новими можливостями та перспективами, які дають онлайнві соціальні мережі, також є нові ризики та загрози. Зміна особливостей організації взаємодії людей у соціумі може викликати низку різноманітних феноменів, що можуть супроводжувати або бути результатом взаємодії з технологіями. Загроза втрати та власне втрата нових можливостей, які здатні забезпечити технології, сприяє формуванню нових розладів поведінкової, емоційно-вольової та когнітивної сфер, що, своєю чергою, формує певну низку цінностей (Шевчук, 2019: 226–229).

Спостереження та дослідження, проведені в різних культурах та регіонах світу, свідчать про те, що самогубства в наш час стали однією із глобальних проблем людства. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), за показником смертності самогубства розташовуються на одному із перших місць (WHO organization website, who.int). Станом на 2016 рік Україна за стандартизованим за віком показником частоти самогубств належить до 25 країн світу з найвищим рівнем самогубств (18,5 на 100 тис. осіб) (World Health Organization, apps.who.int). За даними Державної служби статистики, станом на 2017 рік коефіцієнт смертності від навмисного самоушкодження становить 16,6 на 100 тис. осіб (Демографічна та соціальна статистика, ukrstat.gov.ua). На кожний зафіксований випадок самогубства доводиться значно більше скоєних суїцидальних спроб (Юр'єва та ін., 2013: 70–76).

Актуальність дослідження зумовлена ситуацією, пов'язаною із проблемою самогубства, а також із недостатністю психологічних даних щодо питання механізмів формування та динаміки суїцидальної активності у зв'язку з використанням соціальних мереж. Важливим є питання особливостей переживання внутрішніх та зовнішніх форм суїцидальної активності та виокремлення певних закономірностей того, які особливості перебігу такої активності, пов'язані з використанням онлайн-вих соціальних мереж, провокують подальший розвиток суїцидальної поведінки з кінцевою реалізацією у суїцидальній спробі чи завершеному суїцидальному акті, а які навпаки дають змогу зупинити подальший розвиток внутрішніх форм активності. Своєчасна діагностика та компетентна кваліфікована допомога з використанням ресурсу онлайн-вих соціальних мереж могли би бути найбільш важливими елементами профілактики самогубств.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Більша частина публікацій у сфері психології щодо впливу соціальних мереж на суїцидальну активність авторства зарубіжних та вітчизняних дослідників сконцентрована на тому, щоб проаналізувати механізми та фактори формування суїцидальної поведінки.

Суїцидальну поведінку було визначено як варіант поведінки особистості, що характеризується свідомим прагненням покінчити з собою (мета – смерть, мотив – вирішення або зміна психотравмуючої ситуації шляхом добровільного відходу з життя), тобто будь-які внутрішні і зовнішні форми психічних актів, що спрямовуються уявленнями про позбавлення себе життя (Амбрумова та ін., 1978: 6–28; Билле-Браге

та ін., psychiatry.ru). Суїцидальна поведінка визначається як такий процес, в якому суїцидальна активність прогресує від початкових стадій малоусвідомлених внутрішніх форм до практичної реалізації суїцидальних дій (Зотов, 2011: 3–7). Виділяють такі групи суїцидогенних факторів: індивідуально-особистісні особливості, ситуаційно-особистісні характеристики обставин та статусно-особистісні суїцидогенні чинники (Дзюб та ін., 2010: 77–91; Діденко, 2012: 206–207).

Онлайнова соціальна мережа визначається як інтернет-співтовариство користувачів, об'єднаних за будь-якою ознакою на базі одного інтерактивного багатокористувацького вебсайту, який і називається в цьому разі соціальною мережею та наповнюється самими учасниками мережі. Соціальна мережа відрізняється від реальних людських спільнот тим, що у функціонуванні мережі не грає ролі географічна віддаленість її учасників один від одного.

Було констатовано, що онлайнові соціальні мережі можуть здійснювати обопільний вплив на суїцидальний ризик. Динаміка суїцидальної активності може трансформуватися як стосовно контенту, що безпосередньо стосується самогубств, так і щодо іншої інформації, яка може активізувати суїцидогенний конфлікт. Поширення інформації щодо суїцидальної активності може як і «інфекційно» впливати на інших, так і може відігравати позитивну роль, допомагаючи людям, які перебувають у групі ризику скоєння самогубства, забезпечуючи порятунок або підтримку.

Ведуться дослідження характеристик користувачів як пов'язаних, так і не пов'язаних з активними соціальними групами в мережах, які сприяють ідеям самогубства. Наприклад, взаємодія або лише наявність принаймні однієї людини з суїцидальними патернами поведінки, яка активно висловлює суїцидальні думки, найбільше сприяє формуванню внутрішніх форм суїцидальної активності (Masuda et al, 2014; Wang et al, 2019). Щодо вікової специфіки, то, наприклад, за дослідженнями С.О. Сашенкова (Сашенков, 2017: 210–212), для підлітків особливою цінністю виступає соціальне схвалення в соціальних мережах, яке вони можуть отримати у так званих «Групах смерті».

Частина досліджень присвячена вивченню випадків самопрезентації суїцидальних актів у соціальних мережах. Зокрема, наприклад, аналіз мікроблогів та мережі інформаційної дифузії виявив, що значна частина письмових відповідей (36,6%) може допомогти уразливим особистостям, нада-

ючи таким чином підтримку на звернення про допомогу (Fu et al, 2013: 406–412). Таким чином, негайне втручання інших користувачів онлайнової соціальної мережі може попередити скоєння самогубства.

Результати підкреслюють необхідність проведення додаткових досліджень, щоб дізнатися, як люди, які вразливі та невразливі до самогубства, взаємодіють з інформацією, розміщеною в соціальній мережі в цілому та власне про самогубства; якою мірою самогубства, презентовані у соціальних мережах, насправді спонукають до формування суїцидальної активності та як могли б ефективно втручатися відповідні кваліфіковані фахівці та інтернет-спільнота.

2. Методологія та методи

Метою дослідження є аналіз та опис особливостей психологічної сутності впливу використання онлайнових соціальних мереж на суїцидальну активність з розробкою експериментальної моделі дослідження феномена суїцидальної поведінки з урахуванням показника суїцидального ризику.

Для вивчення такого комплексного феномена, як вплив використання соціальних мереж на суїцидальну активність, варто враховувати наявність багатьох індивідуальних чинників суїцидального ризику, їх непостійність та мінливість, що створює суттєві труднощі в прогнозі та дослідженні динаміки суїцидальної активності. Здійснення суїциду як поведінкового акту може трактуватися як поведінкова реакція, а не як динамічне психопатологічне явище, що додатково ускладнює відділення адекватного комплексу критеріїв передбачення суїциду.

Оскільки предметом цього дослідження є суїцидальна активність, в ході організації дослідницької процедури саме вона виступає залежною змінною в цьому експерименті. Умова, яка є фактором маніпуляції в цьому експерименті та виступає незалежною змінною, – це особливості використання онлайнових соціальних мереж.

Щодо дослідницького впливу в рамках експерименту було дотримано етичні принципи психологічних досліджень. З учасниками експерименту було укладено згоду на участь у дослідженні: було проінформовано про мету (у цьому разі підкреслювалося дослідження особливостей використання соціальних мереж, без акценту на суїцидальній активності для чистоти експерименту), можливі наслідки та особливості процедури; права та обов'язки сторін; збережено можливість відмовитись від дослідження або вийти з нього та проінформовано про отримані результати. Наведення результатів такого експерименту в цій статті відбувається зі згоди учасників експерименту.

З метою реалізації завдань, поставлених в цьому дослідженні, було прийняте рішення про використання комбінації планів квазіекспериментального та справжнього (істинного) експериментів. Відповідно, було обрано план з попереднім та підсумковим виміром на різних групах та план для двох рандомізованих груп з попереднім та підсумковим вимірами. Таке поєднання забезпечувало оптимальний контроль загрози внутрішній та зовнішній валідності. Як процедуру контролю еквівалентних груп було використано блокову рандомізацію. З метою контролю впливу зовнішніх змінних у цьому дослідженні було виділено низку контрольованих та випадкових змінних, які вимірювалися на експериментальний ефект. Таким чином було враховано показники за методиками: П'ятифакторний особистісний опитувальник, методика «Ціннісні орієнтації» Рокіча, опитувальник «Способи долаючої поведінки» Лазаруса та Методика діагностики міжособистісних відносин Лірі. Дослідження суїцидального ризику має поєднуватися з фіксуванням вираженості антисуїцидальних чинників, тому було використано опитувальник суїцидального ризику (ОСР) О.Г. Шмельова.

Таким чином, схема експериментального дослідження впливу використання онлайн соціальних мереж на суїцидальну активність мала такий вигляд:

ЕГ 1	R	$O_{1,1}$	X	$O_{1,2}$
КГ 1	R	$O_{2,1}$		$O_{2,2}$
ЕГ 2	R			$O_{3,2}$
КГ 2/ ЕГ 3	R		X	$O_{4,2}$
КГ 3	R	$O_{5,1}$	(X)	

Рис. 1. Схема експериментального дослідження. Експериментальні та контрольні групи в експерименті

де R – це рандомізація (забезпечення еквівалентності експериментальних груп), O_x – тестування (вимір експериментального ефекту), X – це експериментальний вплив.

Обов'язковими умовами для участі в експерименті були: 1) досвід використання онлайн соціальної мережі (тобто користувач мав бути ознайомлений з функціоналом соціальної мережі та активно його використовувати протягом досить тривалого часу); 2) наявність принаймні одного акаунту у соціальних мережах, таких як Facebook та Telegram, та принаймні одного акаунту в Instagram.

Відбір онлайн соціальних мереж, вплив яких досліджувався в експерименті, здійснювався на основі статистичних

даних щодо популярності соціальних мереж, яка операціоналізувалася через їх перегляд з усіх платформ. В Україні станом на вересень 2018 року популярністю користувалися 2 соціальні мережі, такі як Facebook (53,11%) та Instagram (16,79%) (Які соцмережі популярні у жителів України, tech.informator.ua). Також додатково було обрано крос-платформовий месенджер Telegram, який вважають новим видом соціальної мережі. Було враховано указ Президента України, що впливає на обмеження доступу до деяких соціальних мереж (Про Застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій): Указ Президента України від 15 травня 2017 року № 133/2017, president.gov.ua). Різні соціальні мережі було обрано для того, аби уникнути створення портрета «типового» користувача певної окремої соціальної мережі, дослідити, чи існують певні відмінності залежно від того, як було організовано інтерфейс соціальної мережі та які можливості вона може надати.

Для того щоб взяти участь в експерименті, потенційні респонденти мали заповнити онлайн форму гугл-форму для реєстрації, де мали вказати: 1) акаунти, в яких соціальних мережах у них є (обов'язкові: Facebook, Telegram, Instagram, інші – за бажанням, чи якими користуються найчастіше) та надати активне посилання на них; 2) основні причини використання соціальних мереж (могли вибрати один із запропонованих варіантів або написати свій); 3) частоту (на основі суб'єктивного сприймання) використання соціальних мереж; 4) кількість часу, який вони проводять у мережі (на основі об'єктивних середніх показників, якщо це Instagram, та суб'єктивного сприймання, якщо це Facebook, Telegram чи інші мережі).

Після цього за допомогою рандомізації 150 опитаних респондентів віком від 20 до 60 років були розподілені в 5 груп (по 30 осіб) з однаковою кількістю чоловіків та жінок у кожній (по 15), які відповідно до плану експериментального дослідження були протестовані групою методик (одна з яких визначала сформованість суїцидального ризику, а інші – змінні, які були визначені як контрольні, за допомогою чотирьох інших методик) та зазнавали експериментального впливу, який полягає у тому, що учасник експерименту повністю припиняє використовувати онлайн соціальні мережі терміном на 2 тижні (контроль використання здійснювався за наданими посиланнями).

Після першого та другого тижня без використання соціальних мереж учасників експерименту опитували щодо того, як вони почуваються у цілому, чи сталися з

ними якісь значимі події за цей час, чи помічали вони якісь зміни в емоційній, когнітивній та поведінковій сферах. Опитування проводилося за допомогою e-mail учасників, які було отримано ще на етапі заповнення анкети з метою претендувати на участь в експерименті.

3. Результати та дискусії

У цьому експерименті було висунуто такі експериментальні гіпотези: H_0 : суїцидальний ризик не зазнає впливу використання соціальних мереж; H_1 : суїцидальний ризик зазнає впливу використання соціальних мереж.

Аналіз та інтерпретація отриманих результатів має враховувати перелік функцій соціальних мереж, що провокує їх використання. Таким чином, у цьому дослідженні на етапі попереднього анкетування було отримано такий перелік функцій: 1) прямі «первинні» функції – обмін повідомленнями з колом тих, з ким спілкуються найчастіше, та пошук нових людей; стосунків тощо; 2) для роботи (опосередковано чи прямо з метою заробітку) – встановлення контактів, пошук клієнтів, реклама послуг, розміщення вакансій, пропаганда, PR тощо; 3) інформаційна мережа – актуальні новини, групи за інтересами, інформація за конкретними темами і т.п.; 4) функція розваг та мережевого дозвілля (ресурс «витрачення часу») – онлайн-ігри, ігрове тестування, перегляд мемів, фото, прослуховування музики, відео без завантаження на пристрій тощо; 5) реалізація особистісних потреб та самовираження – самопрезентація (пошук визнання) та створення власного архіву життя та подій (для себе та сторонніх людей), можливість за анонімністю відреагувати на свої емоції та залишитися безкарним тощо; 6) інтеграція сервісів між собою (вхід за допомогою акаунту у Facebook, використання його як аналог іншому програмному забезпеченню та онлайнним соціальним мережам – функції Tinder, пошук людей/сервісів поруч) і т.д.; 7) непряме використання (наприклад, як ПЗ для завантаження файлів музики, книжок і т.п.; функція сховища у збережених файлах та архівах повідомлень тощо); 8) використання мереж у злочинних цілях та у роботі правоохоронців (викрадення особистості, порушення законів тощо), а також як доказової бази за архівом надісланих та отриманих повідомлень, фото/відеоконтентом, місцезнаходженням тощо; 9) інше (як правило, респонденти наводили більш вузький чи конкретний приклад однієї із функцій, описаних вище, як свого варіанту).

За допомогою сформованого комбінованого експериментального плану можна порівнювати: 1) $O_{1,2} - O_{1,1}$; 2) $O_{1,2} - O_{2,2}$; 3) $O_{4,2} - O_{3,2}$; 4) $O_{4,2} - O_{2,1}$; 5) $O_{4,2} - O_{5,1}$.

Для проведення статистичного аналізу отриманих результатів було використано програмне забезпечення IBM SPSS Statistics, Version 23, Release 23.0.0.0. Перевірка була здійснена методами описової статистики (непараметричний критерій Колмогорова-Смирнова, 95% довірчий інтервал) та методами статистичного висновку. Після перевірки та здійснення порівняння середніх значень груп з використанням t-критерію Стьюдента для незалежних та залежних вибірок було отримано такі показники за критерієм Лівена, які свідчать про те, що дисперсії є однаковими і ці показники є вищими, ніж показник рівня значимості ($p=0,05$). Отже, відмінність стандартних відхилень за таким критерієм не є статистично значимою. Після всіх процедур їх результати наведено у зведеній таблиці (Таблиця 1).

Таблиця 1
Показники суїцидального ризику за опитувальником О.Г. Шмельова

ЕГ 1	R	25,3	X	26,63
КГ 1	R	27,03		29,73
ЕГ 2	R			27,43
КГ 2/ ЕГ 3	R		X	24,3
КГ 3	R	21,37	(X)	

Було підтверджено гіпотезу про відсутність статистично значимого впливу. Це можна пояснити тим, що досліджуване питання є більш комплексним та вимагає досить ґрунтовної якісної інтерпретації. Спостерігається певна динаміка у зміні суїцидальної активності, яка може бути пов'язана з іншими факторами. Якщо враховувати критику Кемпбела щодо запропонованої Соломоном схеми обробки даних, то можна використати таку схему для змістовної інтерпретації отриманих результатів:

		Вплив	
		Є	Немає
Попереднє тестування	Є	26,63	25,3
	Немає	27,43	24,3

Рис. 2. Адаптована схема для змістовної інтерпретації

Аналізуючи отриману схему, видно, що:

1. За умови попереднього тестування та експериментального впливу суїцидальна активність більша (26,63), ніж коли експериментального впливу немає (25,3). Таким чином, можемо зробити висновок про те, що тимчасове припинення використання соціальних мереж може збільшувати суїцидальну активність. Такий же висновок

ми можемо зробити і за умови відсутності попереднього тестування (27,43 і 24,3 відповідно).

2. За умови наявності попереднього тестування та експериментального впливу суїцидальна активність менша (26,63), ніж коли попереднього тестування немає (27,43). Тому попереднє тестування за експериментального впливу може знижувати рівень суїцидальної активності.

3. За умови наявності попереднього тестування та відсутності експериментального впливу показник суїцидальної активності більший (25,3), ніж за відсутності попереднього тестування (24,3). А отже, попереднє тестування без експериментального впливу може дещо підвищувати суїцидальну активність.

Результати за методиками, які були спрямовані на контроль зовнішніх змінних і на діагностику індивідуально-психологічних особливостей психічної реальності та активності людини, таких як ставлення до майбутнього у формі ядра мотивації, смислоттєві орієнтації, загальна адаптованість особистості, форми та стратегії поведінки щодо подолання конфліктів та життєвих негараздів у цілому, взаємодія із соціальним оточенням, розуміння і приймання кінцевої форми існування, показали відсутність статистично значимих змін у показниках після експериментального впливу. Тому отримані показники в майбутньому можуть бути враховані під час дослідження та опису окремих кейсів з метою виявлення певних індивідуальних та загальних закономірностей динаміки суїцидальної активності у разі взаємодії з онлайн-соціальними мережами.

Висновки

Особливості дослідження впливу використання соціальних мереж на суїцидальну активність вимагали того, щоб було детально розроблено план експериментального дослідження, в якому було б контрольовано як зовнішні, так і внутрішні загрози валідності. Відсутність статистично значимих відмінностей можна пояснити у разі якісного аналізу отриманих результатів, враховуючи комплексність досліджуваних феноменів. Виділені закономірності є спільними для

кожної з мереж, які розглядалися у цьому дослідженні. Таким чином, варто додатково аналізувати особливості використання певних функцій соціальних мереж (наприклад, алгоритми), особливості соціального інтелекту досліджуваних тощо.

У разі взаємодії з соціальними мережами може актуалізуватися внутрішній зміст переживань та функціонування особистості, що пов'язаний із суїцидогенним конфліктом. Проте вплив «нейтрального» та «відверто суїцидогенного» контенту на особистість може виступати ситуативним фактором суїцидального ризику, як і реакція інтернет-спільноти на таку інформацію та окрему особистість. Таким чином, суїцидальна активність може як підвищуватися, так і знижуватися. Особливості цього процесу мають бути розглянуті у контексті індивідуально-особистісних особливостей, ситуаційно-особистісних характеристик обставин та статусно-особистісних чинників.

Було також виділено низку закономірностей щодо взаємодії з матеріалами суїцидальної тематики, розміщеними в соціальних мережах. Зокрема, було підтверджено «ефект Вертера» (Schmidtke et al, 1988) та «ефект Стрейзанд» (Jansen et al, 2015: 656–671) у разі табування та цензурування, що свідчить про необхідність відповідального висвітлення такої інформації.

У майбутньому необхідним є пролонговане вивчення виділених закономірностей з використанням іншого та подібного дослідження щодо динаміки суїцидальної активності, враховуючи індивідуальні та загальні патерни поведінки в соціальних мережах з аспектами актуального контексту досліджуваного та суспільства в цілому.

Ключовим висновком є те, що соціальні мережі мають покращувати якість життя людини, в усіх інших випадках необхідні зміни та подальші трансформації. Описані особливості підходу до діагностики суїцидальної активності дадуть змогу покращити здійснення превентивної та корекційної роботи в психологічній практиці та в теоретичній суїцидології для розробки заходів профілактики та організації системи превенції суїциду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амбрумова А.Г., Тихоненко В.А. Суицид как феномен социально- психологической дезадаптации личности. *Актуальные проблемы суицидологии*. Москва, 1978. С. 6–28.
2. Билле-Браге У., Чуприков А.П., Пилягина Г.Я., Войцех В.Ф., Крыжановская Л.А., Жабокрицкий С.В., Сонник Г.Т. Глоссарий суицидологических терминов : методическое пособие. URL: <http://www.psychiatry.ru/lib/56/book/110> (дата звернення: 14.06.2019).
3. Демографічна та соціальна статистика. Населення та міграція. Таблиці народжуваності, смертності та середньої очікуваної тривалості життя / Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 14.06.2019).

4. Дзюб Г.К., Кузнецов В.М., Нестерчук Н.В. Ургентна психіатрія (клініка, психодіагностика, терапія невідкладних станів). Київ. 2010. С. 77–91.
5. Зотов П.Б., Уманский С.М. Клинические формы и динамика суицидального поведения. *Суицидология*. 2011. № 1. С. 3–7.
6. Какіе соцсети популярні у жителів України: статистика по рокам. URL: <https://tech.informator.ua/2018/11/01/kakie-sotsseti-populyarnu-u-zhitelej-ukrainy-statistika-po-godam/> (дата звернення: 14.06.2019).
7. Клінічна психологія: словник-довідник / авт.-уклад. С.В. Діденко. Київ : Академвидав. Серія «Nota bene». 2012. С. 206–207.
8. Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) : Указ Президента України від 15 травня 2017 року № 133/2017 / Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1332017-21850> (дата звернення: 14.06.2019).
9. Сашенков С.А. Роль социальных сетей в формировании суицидального поведения у несовершеннолетних. *Актуальные вопросы психологии и педагогики. Сер.: Общество и право*. 2017. № 1 (59). С. 210–212.
10. Шевчук О.С. Особливості соціально-психологічної реальності в умовах технологізації. *Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи дослідження* : матеріали XXI Міжнародної конференції молодих науковців (Київ, 19 квітня 2019 р.) / за ред. І.В. Данилюка, С.Ю. Пашенко. Київ : Логос, 2019. С. 226–229.
11. Юрьева Л.Н., Юрьев А.Е. Суицидологическая ситуация в Украине: статистика и эпидемиология. *Суицидология*. 2013. № 3. С. 70–76.
12. Fu K., Cheng Q., Wong P. W. C., Yip P.S.F. Responses to a Self-Presented Suicide Attempt in Social Media. A Social Network Analysis. *Crisis*. 2013. No 34. P. 406–412. DOI: 10.1027/0227-5910/a000221 (дата звернення: 14.06.2019).
13. Jansen S. and Martin B. The Streisand Effect and Censorship Backfire. *International Journal of Communication*, No 9. 2015. P. 656–671.
14. Masuda N., Kurahashi I., Onari H. Suicide Ideation of Individuals in Online Social Networks. 2014. DOI: 10.1371/annotation/d589857d-b3c6-4a16-acfe-423f9bf529f1 (дата звернення: 14.06.2019).
15. Schmidtke A. and Häfner H. The Werther Effect After Television Films: New Evidence for an Old Hypothesis. *Psychological medicine*. 18(3):665–76. 1988. DOI: 10.1017/S0033291700008345 (дата звернення: 14.06.2019).
16. Suicide / WHO organization website. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide> (дата звернення: 14.06.2019).
17. Wang Zh., Yu G., Tian X. Exploring Behavior of People with Suicidal Ideation in a Chinese Online Suicidal Community. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2019. 16:1, 54. DOI: 10.3390/ijerph16010054 (дата звернення: 14.06.2019).
18. World Health Organization. Global Health Observatory data repository. Suicide rate estimates, age-standardized. Estimates by country. URL: <http://apps.who.int/gho/data/node.main.MHSUICIDEASDR?lang=en> (дата звернення: 14.06.2019).

REFERENCES:

1. Ambrumova, A.G., Tikhonenko, V.A. (1978). Suitsid kak fenomen sotsialno-psikhologicheskoi dezadaptatsii lichnosti [Suicide as a phenomenon of socio-psychological personality dezadaptation]. *Aktualnye problemy suitsidologii – Actual suicidology problems*, 6–28 [in Russian].
2. Bille-Brage, U., Chuprikov, A.P., Piliagina, G.Ia., Voitsek, V.F., Kryzhanovskaia, L.A., Zhabokritskii, S.V., Sonnik, G.T. *Glossarii suitsidologicheskikh terminov : Metodicheskoe posobie [Glossary of suicidal terms : Handbook]*. Retrieved from: <http://www.psychiatry.ru/lib/56/book/110> (Accessed: 14 June 2019) [in Russian].
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. *Demografichna ta sotsialna statystyka. Naseleattia ta mihratsiia. Tablytsi narodzhuvanosti, smertnosti ta serednoi ochikuvanoi tryvalosti zhyttia. – Demographic and social statistics. Population and migration. Birth rate, mortality and average life expectancy tables*. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Last accessed: 14 June 2019) [in Ukrainian].
4. Dziub, H.K., Kuznetsov, V.M., Nesterchuk, N.V. (2010). *Urhentna psykhiiatriia (klinika, psykhodiahnostyka, terapiia nevidkladnykh staniv) [Urgent psychiatry (clinic, psychodiagnosis, emergency therapy)]*. Kyiv, 77–91 [in Ukrainian].
5. Zotov, P.B., Umanskii, S.M. (2011). Klinicheskie formy i dinamika suitsidalnogo povedeniia [Clinical forms and dynamics of suicidal behavior]. *Suitsidologiya – Suicidology*, 1, 3–7 [in Russian].
6. *Kakie sotsseti populiarny u zhitelei Ukrainy: statistika po godam – What social networks are popular among residents of Ukraine: statistics by year*. Retrieved from: <https://tech.informator.ua/2018/11/01/kakie-sotsseti-populyarnu-u-zhitelej-ukrainy-statistika-po-godam/> (Last accessed: 14 June 2019) [in Russian].
7. Didenko, S.V. (2012). *Klinichna psykhohiia: slovnyk-dovidnyk – Clinical psychology: dictionary-directory*. Kyiv : Akademydav. “Nota bene” series, 206–207 [in Ukrainian].
8. President of Ukraine official website. *Pro zastosuvannia personalnykh spetsialnykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuvalnykh zakhodiv (sanktsii): Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 15 travnia 2017 roku № 133/2017 – On the application of personal special economic and other restrictive measures (sanctions): Decree of the President of Ukraine dated May 15, 2017 No. 133/2017*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/1332017-21850> (Last accessed: 14 June 2019) [in Ukrainian].
9. Sashenkov, S.A. (2017). Rol sotsialnykh setei v formirovanii suitsidalnogo povedeniia u nesovershennoletnikh [The role of social networks in the formation of suicidal behavior in minors]. *Aktualnye voprosy psikhologii i pedagogiki*.

Seriia: Obshchestvo i pravo. – Actual suicidology and pedagogy questions, “Society and law” series, № 1 (59), 6–28 [in Russian].

10. Shevchuk, O.S. (2019). Osoblyvosti sotsialno-psykholohichnoi realnosti v umovakh tekhnolohizatsii [Features of socio-psychological reality in the technologicalization conditions]. In I.V. Danyliuk, S.Iu. Pashchenko (Ed.). *Problemy osobystosti v suchasnyy nautsi: rezultaty ta perspektyvy doslidzhennia* : materialy XXI Mizhnarodnoi konferentsii molodykh naukovtsiv (Kyiv, 19 kvitnia 2019 r.) – *Problems of personality in modern science: research results and prospects* : materials of the XXI International Young Scientists Conference (Kyiv, 2019, April 19), 226–229. Kyiv : Lohos. [in Ukrainian].

11. Iureva, L.N., Iurev, A.E. (2013). Suitsidologicheskaiia situatsiia v Ukraine: statistika i epidemiologiia [Suicide in Ukraine: statistics and epidemiology]. *Suitsidologiia – Suicidology*, 3, 70–76 [in Russian].

12. King-wa Fu, Qijin, Cheng Paul, W.C. Wong, Paul S.F. Yip. (2013). Responses to a Self-Presented Suicide Attempt in Social Media. A Social Network Analysis. *Crisis*, 34, 406–412. DOI:10.1027/0227-5910/a000221.

13. Jansen, S. and Martin, B. (2015). The Streisand Effect and Censorship Backfire. *International Journal of Communication*, 9, 656–671.

14. Masuda N., Kurahashi I., Onari H (2013). Correction: Suicide Ideation of Individuals in Online Social Networks. DOI: 10.1371/annotation/d589857d-b3c6-4a16-acfe-423f9bf529f1.

15. Schmidtke, Armin & Häfner, Heinz. (1988). The Werther Effect After Television Films: New Evidence for an Old Hypothesis. *Psychological medicine*. 18. 665–76. DOI: 10.1017/S0033291700008345.

16. World Health Organization. *Suicide*. Retrieved from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide> (Last accessed: 14 June 2019).

17. Zheng Wang, Guang Yu and Xianyun Tian. (2019). Exploring Behavior of People with Suicidal Ideation in a Chinese Online Suicidal Community. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 16(1), 54. DOI: 10.3390/ijerph16010054.

18. World Health Organization. *Global Health Observatory data repository. Suicide rate estimates, age-standardized. Estimates by country*. Retrieved from: <http://apps.who.int/gho/data/node.main.MHSUICIDEASDR?lang=en> (Last accessed: 14 June 2019).

Стаття надійшла до редакції 04.06.2019.

The article was received 04 June 2019.